

Leraren doorheen de loopbaan : deelname aan, intensiteit van en behoefte aan professionalisering

Bevindingen uit de Teaching And Learning International Survey
(TALIS) 2013

TALIS

IN FOCUS

Vlaamse
overheid

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Deelname aan professionalisering	2
Intensiteit van professionalisering	4
Behoefte aan professionalisering	7

Faculteit Sociale Wetenschappen
Departement Opleidings- en
Onderwijswetenschappen
Onderzoeksgroep Edubron

Mevr. Alexia Deneire
Dhr. Jan Vanhoof
Dhr. Jerich Faddar
Dhr. Peter Van Petegem

Ministerie van Onderwijs & Vorming
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning

INLEIDING

Onze maatschappij, en als hoeksteen daarvan het onderwijs, staan niet stil. Dit zorgt ervoor dat ook leraren in hun dagelijkse praktijk geconfronteerd worden met veranderingen waarmee ze moeten (leren) omgaan. Men kan niet verwachten dat de initiële opleiding die leraren volgen, tegemoet kan komen aan al de uitdagingen die men in het verdere vervolg van de carrière kan tegenkomen. Om in te spelen op de veranderende onderwijsomgeving en evoluerende verschillen in leerlingeninstroom dienen leraren de kans te krijgen zich professioneel te blijven ontwikkelen. In deze bijdrage worden de deelname aan, de intensiteit van en de behoefte aan professionalisering van leraren lager onderwijs en leraren eerste graad secundair onderwijs in Vlaanderen onder de loep genomen in het licht van de voortgang van hun loopbaan.

Wat is TALIS?

TALIS staat voor 'Teaching and Learning International Survey' en is een initiatief van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Om de vijf jaar belicht TALIS de werkzaamheden en werkcondities van leraren en schoolleiders. TALIS 2013 richt zich in Vlaanderen op het lager onderwijs en de eerste graad secundair onderwijs. 3050 leraren lager onderwijs, 3650 leraren secundair onderwijs en hun schoolleiders uit ruim 350 scholen namen aan het onderzoek deel. Op basis van deze gegevens hebben we de Vlaamse situatie in dit rapport vergeleken met 14 andere onderwijssystemen voor de eerste graad secundair onderwijs (Denemarken, Engeland, Estland, Finland, Frankrijk, Italië, Letland, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Spanje, Tsjechië en Zweden) en 4 landen voor wat betreft het lager onderwijs (Denemarken, Finland, Noorwegen en Polen).

Voor meer achtergrondinformatie (bijv. over het gebruik van symbolen bij (statistisch) significante verschillen) en meer resultaten verwijzen we graag naar het algemene TALIS-rapport voor Vlaanderen op www.talisvlaanderen.be of op www.ond.vlaanderen.be/obpwo/links/talis.

DEELNAME AAN PROFESSIONALISERING

Aantal jaren werkervaring heeft geen invloed op de deelname aan professionalisering in het lager onderwijs. Internationaal en in de eerste graad secundair onderwijs is dit wel geval

Uit de eerste beschrijvende TALIS-resultaten onthouden we dat bijna negen op tien leraren in Vlaanderen (LaO: 89%; 1ste gr SO: 88%) in de 12 maanden voorafgaand aan de TALIS-survey een vorm van professionele ontwikkeling ondernomen hebben (TALIS-gemiddelden: resp. 90% en 88%).

In het lager onderwijs zien we, op grond van de cijfers in tabel 1, dat doorheen de loopbaan in even grote getale deelgenomen wordt aan professionaliseringsactiviteiten (< 3 jaar: 87%; 3-10 jaar: 90%; 11-20 jaar: 90%; > 20 jaar: 88%). De kleine verschillen zijn statistisch niet significant. Deze vaststelling verschilt enigszins van het patroon dat opduikt wanneer we de gemiddelde situatie overheen de vergelijkingslanden bestuderen. Daar stellen we immers vast dat –hoewel de verschillen niet uitgesproken groot zijn– statistisch significant minder beginnende leraren (85%) deelnemen aan professionalisering in vergelijking met collega's met 3 tot 10 jaar werkervaring (88%) en met collega's met 11 tot 20 jaar werkervaring als leraar (89%).

In de eerste graad secundair onderwijs in Vlaanderen blijken leraren met meer dan 20 jaar werkervaring (85%) iets minder –zij het wel statistisch significant– deel te nemen aan professionaliseringsactiviteiten in vergelijking tot hun collega's met minder jaren werkervaring als leraar (<3 jaar: 89%; 3-10 jaar: 90%; 11-20 jaar: 89%). Het gaat evenwel om kleine verschillen. Eenzelfde tendens stellen we vast wanneer we de gemiddelde situatie bestuderen overheen de vergelijkingslanden.

Tussen beide onderwijsniveaus doen zich geen statistisch significante verschillen voor in de deelname aan professionalisering doorheen de loopbaan van leraren.

Tabel 1: % leraren dat deelgenomen heeft aan (een) professionaliseringsactiviteit(en) in de twaalf maanden voorafgaand aan de bevraging, naar aantal jaren werkervaring

		< 3 j	3 – 10 j	11 – 20 j	>20 j
Lager onderwijs	Vl.	87	90	90	88
	Gem.	85	88	89	88
1ste graad secundair onderwijs	Vl	89	90	89	85
	Gem.	84	87	88	85

Vooraf beginnende leraren eerste graad secundair onderwijs in Vlaanderen nemen meer deel aan professionaliseringsactiviteiten dan internationaal gemiddeld genomen

In het lager onderwijs blijken er -uitgesplitst naar aantal jaren werkervaring- geen verschillen te zijn tussen Vlaanderen en de respectievelijke internationale gemiddelde aandelen leraren die deelnemen aan professionaliseringsactiviteiten.

In de eerste graad secundair onderwijs nemen de groepen leraren met minder dan 3 jaar (89%) en met 3 tot en met 10 jaar werkervaring (90%) daarentegen statistisch significant meer deel aan professionaliseringsactiviteiten dan gemiddeld genomen overheen de vergelijkingslanden (resp. 84% en 87%). Voor de groep beginnende leraren ligt het aandeel dat deelneemt aan professionaliseringsactiviteiten enkel in Engeland (94%) statistisch significant hoger dan in Vlaanderen. Voor de groep leraren met 3 tot 10 jaar werkervaring (90%) ligt het aandeel enkel in Nederland (95%) en Polen (94%) statistisch significant hoger.

INTENSITEIT VAN PROFESSIONALISERING

Intensiteit van professionalisering is in Vlaanderen stabiel doorheen de lerarenloopbaan

Uit het algemene TALIS-rapport weten we reeds dat leraren lager onderwijs in Vlaanderen in totaal gemiddeld 5 dagen besteedden aan professionaliseringsactiviteiten (d.i. cursussen/workshops, onderwijsconferenties of –seminaries en observatiebezoeken samen). Dit is –met uitzondering van Polen (11 dagen)– vergelijkbaar met het gemiddelde aantal bestede dagen overheen de 15 vergelijkingslanden (6 dagen). Voor de leraren eerste graad secundair onderwijs zien we een gelijkaardig resultaat; zij besteedden gemiddeld 4 dagen aan de betreffende professionaliseringsactiviteiten. Dit is statistisch significant lager in vergelijking met het internationale gemiddelde voor de eerste graad secundair onderwijs (9 dagen). In internationaal vergelijkend opzicht stellen we verder ook vast dat de professionaliseringsintensiteit in de eerste graad secundair onderwijs in geen enkel vergelijkingsland zo laag ligt als in Vlaanderen (en Frankrijk).

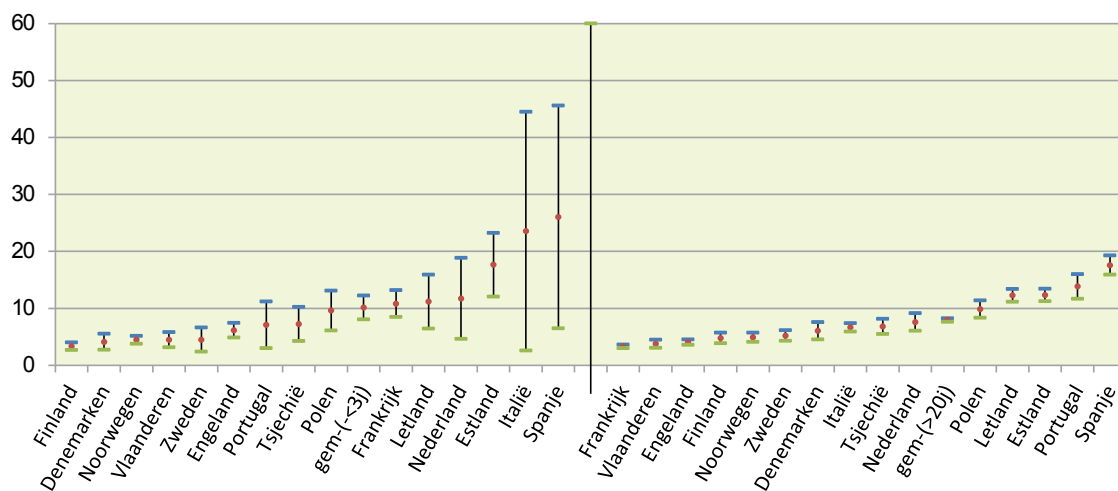
Opgesplitst naar aantal jaren werkervaring zien we dat leraren lager onderwijs met meer dan 20 jaar ervaring iets meer dagen aan professionaliseringsactiviteiten (5,1 dagen) besteedden dan leraren lager onderwijs met minder werkervaring (<3 jaar: 4,5 dagen; 3–10 jaar: 4,4 dagen; 11–20 jaar: 4,6 dagen). Dit verschil is echter statistisch niet significant. Ook inzake de gemiddelde situatie overheen de vergelijkingslanden stellen we vast dat, onafhankelijk van het aantal jaren werkervaring als leraar lager onderwijs, het aantal dagen besteed aan professionalisering gelijk blijft.

In de eerste graad secundair onderwijs besteedden leraren met 3 tot 10 jaar werkervaring het meeste aantal dagen aan professionaliseringsactiviteiten (4,7 dagen). Dit aantal is ongeveer gelijk aan dat voor leraren met minder dan 3 jaar werkervaring (4,5 dagen). Leraren met 11 tot 20 en leraren meer dan 20 jaar werkervaring besteedden het minste aantal dagen aan professionaliseringsactiviteiten (3,8 dagen). De verschillen tussen de verschillende categorieën werkervaring zijn echter statistisch niet significant. Voor de gemiddelde situatie overheen de vergelijkingslanden daarentegen valt op dat de categorie leraren met het meeste aantal jaren werkervaring (> 20 jaar) statistisch significant minder dagen (7,9 dagen) besteedde aan professionalisering in vergelijking met de collega's met minder jaren werkervaring (resp. 10,1 dagen, 9,3 dagen en 9 dagen) (zie Tabel 2).

Vergeleken met hun collega's uit de eerste graad secundair onderwijs besteedden leraren lager onderwijs met meer dan 10 jaar werkervaring op jaarbasis statistisch significant meer dagen aan professionalisering. Voor leraren met 11 tot 20 jaar werkervaring is dit aandeel voor het lager onderwijs 4,6 dagen tegenover 3,8 dagen in de eerste graad secundair onderwijs. Voor leraren met meer dan 20 jaar leservaring is dit verschil nog iets meer uitgesproken: 5,1 dagen in het lager onderwijs tegenover 3,8 dagen in de eerste graad secundair onderwijs. De intensiteit in het lager onderwijs en in de eerste graad secundair onderwijs is in de overige twee categorieën met minder werkervaring (ver)gelijk(baar) (zie tabel 2).

In Vlaanderen besteden leraren in vergelijking met collega's uit andere landen doorheen hun loopbaan eerder weinig dagen aan professionalisering

Figuur 1: Gemiddeld aantal dagen besteed aan professionaliseringsactiviteit(en) in de twaalf maanden voorafgaand aan de bevraging, uitgesplitst naar minder dan 3 jaar werkervaring (linkerdeel figuur) en meer dan 20 jaar werkervaring (rechterdeel figuur)

Uitgesplitst naar de vier categorieën werkervaring stellen we vast dat de intensiteit in Vlaanderen nagenoeg steeds statistisch significant lager ligt in vergelijking met de respectievelijke landengemiddelden (zie tabel 2).

Met betrekking tot het lager onderwijs dienen we op te merken dat met name de resultaten voor Polen de landengemiddelden voor de verschillende categorieën werkervaring beïnvloeden (i.c. doen stijgen). Halen we Polen uit de set vergelijkingslanden, dan stellen we vast dat enkel de intensiteit op vlak van professionalisering van leraren met 3 tot 10 jaar werkervaring en van leraren met 11 tot 20 jaar werkervaring statistisch significant lager liggen dan de respectievelijke landengemiddelden (3-10 jaar: 5,0 dagen; 11-20 jaar: 5,2 dagen).

Ook voor de eerste graad secundair onderwijs zijn de verschillen statistisch significant. Leraren met 11 tot 20 jaar werkervaring besteedden bijvoorbeeld 3,8 dagen aan professionalisering tegenover 9,0 dagen gemiddeld genomen overheen de set vergelijkingslanden. In internationaal vergelijkend perspectief stellen we voor de categorie 11 tot 20 jaar werkervaring vast dat de intensiteit in geen enkel ander vergelijkingsland zo laag ligt als in Vlaanderen (3,8 dagen) en in Frankrijk (4,1 dagen). Een gelijkaardige vaststelling doen we voor leraren met meer dan 20 jaar werkervaring als leraar: het gemiddeld aantal dagen besteed aan professionalisering in die fase van de loopbaan is in geen enkel ander vergelijkingsland zo laag als in Frankrijk (3,3 dagen), Vlaanderen (3,8 dagen), Engeland (4,1 dagen) en Finland (4,8 dagen). Ook met betrekking tot de twee overige categorieën werkervaring positioneert Vlaanderen zich op vlak van intensiteit in de onderste helft landen.

Tabel 2: Gemiddeld aantal dagen besteed aan professionaliseringsactiviteit(en) in de twaalf maanden voorafgaand aan de bevraging, naar jaren werkervaring

	LaO			1ste graad SO			
		Vl.	Gem.	Vl.	Gem.		
< 3 jaar werkervaring		4,5	□	5,6	4,5	◀	10,1
3-10 jaar werkervaring		4,4	◀	6,2	4,7	◀	9,3
11-20 jaar werkervaring	*	4,6	◀	6,4	3,8	◀	9,0
> 20 jaar werkervaring	*	5,1	◀	6,1	3,8	◀	7,9

BEHOEFTE AAN PROFESSIONALISERING

Beginnende leraren worstelen meer met leerlinggedrag en klasmanagement; de meer ervaren leraren met ICT-vaardigheden om les te geven

Uit het algemene TALIS-rapport weten we reeds dat leraren in Vlaanderen over het algemeen op weinig vlakken een grote behoefte hebben aan professionele ontwikkeling. In internationaal vergelijkend perspectief valt op dat voor verschillende domeinen – uitgezonderd voor ‘methoden voor geïndividualiseerd leren’ in het lager onderwijs – steeds statistisch significant minder leraren in Vlaanderen aangeven een grote behoefte aan professionele ontwikkeling te hebben dan gemiddeld genomen overheen de vergelijkingslanden.

Uitgesplitst naar aantal jaren werkervaring valt met betrekking tot het lager onderwijs vooral op dat statistisch significant meer leraren met meer dan 20 jaar werkervaring aangeven een grote behoefte te hebben aan professionele ontwikkeling op vlak van ICT-vaardigheden om les te geven (24%) in vergelijking met collega’s met minder jaren werkervaring (resp. 5%, 12% en 17%) (zie Tabel 3). Omgekeerd zijn er binnen die groep ervaren leraren statistisch significant minder die rapporteren een grote behoefte te hebben aan professionalisering op vlak van leerlinggedrag en klasmanagement (4%); toch in vergelijking met collega’s met 10 jaar werkervaring of minder (<3j: 14% en 3-10j: 9%). Deze twee trends duiken ook internationaal op.

Kijken we naar de loopbaan van leraren eerste graad secundair onderwijs, dan zien we met betrekking tot het domein ICT-vaardigheden om les te geven, eenzelfde trend opduiken als in het lager onderwijs. Statistisch significant meer leraren met meer dan 20 jaar werkervaring (14%) geven aan een grote behoefte te hebben aan ontwikkeling in dit domein dan leraren met 10 jaar werkervaring en minder (<3j: 3% en 3-10j: 7%). Dit patroon duikt ook op wanneer we de gemiddelde situatie overheen de vergelijkingslanden onder de loep nemen. Wat het topic leerlinggedrag en klasmanagement betreft, geven statistisch significant meer beginnende leraren (13%) aan een grote behoefte te hebben aan professionele ontwikkeling dan leraren die al meer jaren werkervaring hebben (3-10j: 6%, 11-20j: 4% en >20j: 3%). Ook met betrekking tot dit domein is de trend vergelijkbaar met die gemiddeld genomen overheen de vergelijkingslanden.

Tabel 3: % leraren dat aangeeft een grote behoefte te hebben aan professionele ontwikkeling op volgende domeinen, naar jaren werkervaring

	LaO				1ste graad SO			
	< 3 j	3-10 j	11-20 j	> 20 j	< 3 j	3-10 j	11-20 j	>20 j
Kennis van en inzicht in mijn vakgebied(en)	0	1	1	1	2	4	3	1
Pedagogisch-didactische vaardigheden in het lesgeven in mijn vakgebied(en)	3	2	1	2	6	4	2	2
Kennis van de vakinhoud	0	1	1	2	3	4	3	1
Praktijk inzake leerlingenevaluatie en-toetsing	3	7	6	6	6	8	6	6
ICT-vaardigheden om les te geven	5	12	17	24	3	7	12	14
Leerlinggedrag en klasmanagement	14	9	5	4	13	6	4	3
Schoolmanagement en -administratie	6	2	2	2	3	2	2	1
Methoden voor geïndividualiseerd leren (bv. differentiatie)	7	11	7	6	7	8	6	6
Lesgeven aan leerlingen met specifieke behoeften	10	11	9	7	4	5	6	6
Lesgeven in een multiculturele of meertalige setting	5	6	3	3	7	4	2	3
Onderwijzen van vakoverschrijdende vaardigheden	4	4	5	4	2	4	3	3
Methoden om beroepsoverstijgende vaardigheden met het oog op later werk of latere studies te ontwikkelen	nvt	nvt	nvt	nvt	2	2	2	2
Nieuwe technologieën op de toekomstige werkplek van leerlingen	nvt	nvt	nvt	nvt	6	4	5	4
Loopbaanbegeleiding en -advies voor leerlingen	3	2	2	1	2	3	2	1

Wat het domein lesgeven aan leerlingen met specifieke behoeften betreft, geven statistisch significant minder leraren lager onderwijs met meer dan 20 jaar werkervaring (7%) aan een grote behoefte te hebben aan professionele ontwikkeling dan collega's met 3 tot 10 jaar werkervaring (11%). Dit geldt ook gemiddeld genomen overheen de vergelijkingslanden (met uitbreiding naar alle categorieën leraren met 20 jaar werkervaring en minder). Binnen de set vergelijkingslanden ligt het aandeel leraren met meer dan 20 jaar werkervaring dat een grote behoefte aan professionalisering op de vlak rapporteert overigens het laagste in Vlaanderen (7%) en in Noorwegen (10%). Ook met betrekking tot de groep leraren met 3 tot 10 jaar werkervaring ligt dit aandeel het laagste in Vlaanderen (11%).

Voor wat de eerste graad secundair onderwijs betreft, ligt het aandeel leraren dat gewag maakt van een grote behoefte aan professionele ontwikkeling op vlak van lesgeven aan leerlingen met specifieke behoeften ongeacht het aantal jaren werkervaring even laag (met name rond 5%).

Onafhankelijk van het moment in de loopbaan geeft ongeveer eenzelfde aandeel leraren lager onderwijs aan een grote behoefte te hebben aan professionele ontwikkeling op vlak van lesgeven in een multiculturele of meertalige setting (3% tot 6%). Dit ligt niet alleen anders gemiddeld genomen overheen de vergelijkingslanden; de situatie is ook verschillend in de eerste graad secundair onderwijs in Vlaanderen. Zo melden in vergelijking met de groep beginnende leraren (7%) statistisch significant minder leraren met meer dan 20 jaar werkervaring (3%) een grote behoefte te hebben aan professionalisering op dat bewuste domein.

Coördinatie

Vlaamse Ministerie van Onderwijs en Vorming
Departement Onderwijs en Vorming
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning

Samenstelling

Universiteit Antwerpen
Faculteit Sociale Wetenschappen
Departement Opleidings- en Onderwijswetenschappen
Onderzoeksgroep Edubron

Verantwoordelijke uitgever

Micheline Scheys, Secretaris-Generaal

Grafische vormgeving

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Afdeling Communicatie
Suzie Favere
Creatief - Harelbeke

Depotnummer

D/2015/3241/190

Uitgave

December 2015

